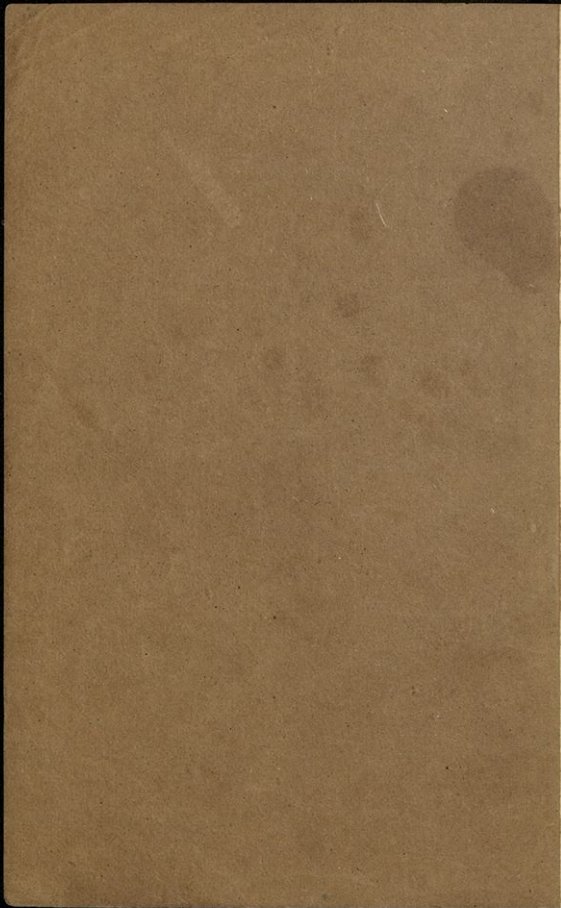


• 65022





Božja pot
Matere Božje

na

Blejskem jezeru.



Jan Tschorny

V Ljubljani, 1886.

Založil Mandeljc. — Tisk Blasnikovih naslednikov.

65022



2. (25.4.35.)

030029318

Bled! — Komu se ne širi serce, ko sliši o krasnem Bledu in biseru njegovem — Blejskem jezeru. Kdor je bil tako srečen in je ta kraj z lastnimi očmi občudoval, je moral pač priznati s pesnikom, da „kraj ta je podoba raja“. Ves Bled, ki obsega štiri fare, Bohinjsko Belo, Grad, Gorje in Zaspo, je napolnjen z naravnimi lepotami, in človek stermí, toliko lepega na tako malem prostoru najti. Ko greš od bližnje železniške postaja, z Lesec, te od daleč že vabi stari Blejski grad in ti kaže, kam naj se noga tvoja oberne, ti naznanuje kraj, ki je sposoben, ti pridobiti ljubezen do narave, a še večo ljubezen do Boga, kterega naravna lepota oznanuje. Kakor da bi si moral otresti skerbi in težave vsakdanjega življenja in se pripraviti za tak kraj — sprejme te od Save naprej tiha samota. Skoraj četrte ure pelje te cesta navzgor in na desno in levo vidiš samo temne smreke; nočna tihota

te obdaja, ktero le mali potok nekoliko oživlja, ki ob cesti šumljá. Nehoté tudi tebi glas zastane in resno premišljevaje greš po Betin-u, da prideš na verh, kjer te prijazno grajšinica „Boben“ pozdravlja v imenu prekrasne okolice, ki se ti zdaj odpre. Zadej stari Triglav svoje sive glave povzdiga proti nebu, in na levo in desno njegovo vzdigajo se druge višine, kakor bi se otroci družili k staremu očetu in se opirali na njegovo neomahljivo podnožje. Pod višinami so planine in obrašene ravnine Pokljuka, Ribšica in druge; proti jugu mejí gosto obraščena Ilovica z Babjim zobom in proti severu stermí Hom lepo okolico, sred ktere na sivi skali ponosno stari grad gospoduje. Pri vsaki stopnji odpre se ti kaj novega, ali ko prideš skozi Zagorice, ko vgledaš biser tega kraja, ko ti okó kaže Blejsko jezero, zastanejo ti noge in skoraj omamljen prevelike lepote občuduješ krasni prizor, ki se ti pokaže. Kaj je tudi lepšega misliti mogoče. Pred teboj je jezero z mičnim otokom in prijazno cerkvico, na levo Straža, na desno na 434 čevljev visoki skali terdo pri jezeru grad; pod skalo, kakor zavetja iskaje zavoljo starosti znamenita farna cerkev sv. Martina z novim farovžem, iz kterega je kaj

lep razgled po jezeru. Pri cerkvi na desno je farna vas Grad, v sredi vasi griček Bledec, Blesc imenovan, imeniten posebno zato, ker ima vsa okolica od njega imé. Bolj oddaljeno se ti kažejo Zaspó z cerkvico sv. Katarine na Homu, Sebenje, Podhom in Rečiška cerkvice z Grinčicami spodaj; za Rečico vglédaš spodnje in zgornje Gorje in Višelnico na jugu, pod Ilovco pa cerkev sv. Štefana na Kupljenku. Lepote te popisati pač ni mogoče, viditi se mora, misliti si jo, nisi v stanu. Pa pojdi naprej. Na otoku se oglasi zvon, in kakor bi Marija sama klicala, se ti zdi in te vleče nemudoma jo iti pozdravit in sebi tolažbe iskat v dušnih in telesnih potrebah. Poiščeš si tedaj človeka, da te verh gladkih valov v ladiji prepelje k otoku. Dvojne stopnjice peljajo verh hribčka. Ene, proti Mlinem štejejo 99 stopnjic; bile so narejene v sredi pretečenega stoletja, kakor spričuje kamen v kapelici sredi stopnjic vzdán. Druge, na nasprotni strani, imajo le 76 stopnjic in so v novejšem času predelane. Griček je majhen, ves obrašen z lipami, sadnimi drevesi in germovjem, je lastnina cerkvena in nosi razun cerkve še mežnarijo, hišo za duhovnika ter majhno hišico „pušavo“ imenovano.

Pridšemu pod cerkev lesketajo se nad vratami besede: „Blagor človeku, ki čuje pri mojih vratih“; svete misli te navdajajo, ko stopiš v svetišče, čutiš, da kraj, kjer stojiš, je svet kraj. O kako se tukaj lahko duh povzdiguje k nebesam, kako serce kipí pobožnosti, in goreče prošnje pošilja tje gori k Materi Božji, ki si je ta kraj izvolila, da vsliši prošnje vseh, ki se k njej zatekajo. Kdor išče pomoči, tolažbe, naj pride sem in spoznal bo, da „ni bilo slišati, da bi ona bila ktereга zapustila, ki je njo pomoči prosil.“ — Tihi mir, ki tukaj vlada, človeka k pobožnosti budí in vsaka glasna beseda se ti dozdeva, ko onečastenje svetega kraja. Le škoda, da se ta lepa, nekđaj toliko obiskovana božja pot v novejših časih bolj opušča. Kako milo je slišati stare ljudi, ki vedó od obile množice romarjev pripovedovati, kateri so nekđaj sem hodili Mater Božjo častit.

Bližnje in daljne fare so imele gotove dneve, v katerih so slovesno se zahvaljevat hodile za dobrote, ktere so jim bile priporočene na tem sv. kraju. Zdaj pa jih je veliko pozabilo dobrot in — duh časa jih je storil nehvaležne, le preveč jih je pozabilo svojih obljub in dolžnost; le nekteri

so še, ki zvesto spolnujejo obljube, storjene ob času sile.

Sedanja cerkev Matere Božje na otoku je srednje velikosti, brez posebne stavbene znamenitosti, ali čedna je — čednost pa je prvi lišp vsake hiše Božje. Cerkev ima pet altarjev. Veliki l. 1866. narejen, je iz lesa kaj umetno izrezan in skoraj ves prezlačen in posrebernjen. Bil je prenovljen l. 1865. V sredi je milostna podoba Matere Božje, na strani pa sta sv. Henrik II., rimsko-nemški cesar 1002—1024., in njegova sveta žena Kunigunda. Stranski altarji sv. Magdalene, sv. Blaža in sv. Mihaela so kameniti, altar sv. Ane iz mavca (gipsa). Posebno znamenit je altar sv. Blaža, škofa in mučenca zavoljo umetne podobe. Lepa in visoka zakristija hrani mnogo dragocene cerkvene obleke, med drugimi več plaščev umetno našitih, ktere so darovali Briksenški škofje, eden od l. 1707. Kdaj je bila cerkev Materi Božji sezidana, ni znano. Da v silno davnih časih, je gotovo. L. 1004., ko je cesar Henrik II. sv. Albuinu, škofu v Briksen-u in Šabingen-u daroval blejsko grajščino, je tu že stala kapelica Matere Božje. Kmalo potem so postavili Briksenški škofje duhovna pri tej cerkvici, da jo je oskrboval in l. 1238.

se nahaja že prošt Blejski, kteremu je bilo kakih 50 kmetov podložnih. Odtod ima grajščinsko posestvo na Mlinem še zdaj ime proštija. Pozneje so zidali cerkev v gotiški obliki in Ljubljanski škof Lamberg jo je l. 1465. posvetil. Bila je cerkev potem večkrat predelana, okoli leta 1766. so ji lopo prizidali in cerkev je dobila sedanjo obliko. Zvonik stoji posebej od cerkve in ima prijetno zvonjenje. Vendar je pa tudi nad cerkvijo majhen zvonik in v njem zvon iz 15. stoletja, kterega pač noben obiskovalec te cerkve ne pusti, da bi ne pozvonil ž njim. Tako zvon vsej okolici naznanuje, kdaj kdo sem pride Marijo častit in sebe priporočat.

Da je tu Marija mnogim se skazovala mater in se še vedno skazuje, priča so bili darovi, ktere je cerkev od hvaležnih romarjev dobila. Pred dvesto leti so že vlili iz tacih darov osem srebernih svečnikov; mnogo pa se jih še hrani. V starih listinah je brati, da je neka imenitna pa gluha gospá v Celovcu pomoči v svoji težavi pri Mariji iskala. Nekega večera l. 1747. položi zraven sebe podobo jezerske Matere Božje, se ji priporoči in — zjutraj zdrava vstane. Ravno tega leta je v Želečah fant hišo zažgal; vse je pogorelo, le podoba Marije

z Jezera je nepoškodovana ostala. L. 1748. obljubi vdova v Karlovcu, ki je že tri mesce bolna ležala, ta sveti kraj obiskati, in v treh dneh popolnoma ozdravi. Na Mlinem je padel fantič v vodo; bil je že ves oterpjen, toda mati kliče k Mariji — in fantič zopet oživi. Tako je Marija zaupanje poplačala, katero so imeli ljudje.

Ljudstvo je vedno ta kraj imelo v časti in ga obiskovalo. Za časa Jožefa II. je tudi tej cerkvi kakor drugim romarskim cerkvam klenkalo, pa ljudstvo se potegne za Mater Božjo in ker je cerkev šolo zderževala, ji prizanesejo, dasiravno so takrat škofu Brik-senškemu vzeli Blejsko grajščino in jo še le l. 1836. vrnili pravemu gospodarju. Malo let poznej je postal posestnik grajščine Viktor Ruard in ob enem patron jezerske cerkve. L. 1882. pa je kupil grajščino neki dunajski jud (piše se Mur), in tako je prišla starodávna grajščina, ki je bila lastnina briksenških škofov blizo 800 let, v judovske roke.

Spomina vredna je nevarnost, ki je pretila jezerski cerkvi za časa Francozov na Kranjskem. — Perve dni marca l. 1813. pride Jakob Klinar, po domače Petran iz Ljubljane in pripoveduje sosedom, ki so se bili v nje-

govi hiši na prejo sošli, žalostno novico, da francoska vlada hoče premoženje Matere Božje na jezeru pobrati. Vse se prestraši. Berž se rezidejo in drugi dan že vé ves Bled, kaj jezersko cerkev čaka. Posvetujejo se, kako ta rop odverniti in izvolijo ravno omenjenega Klinarja in Jakoba Kokalja, oba iz Mlina, da v imenu občine (mêrije) dasta prošnjo do vlade, naj se cerkveno premoženje pusti pri miru. Župan (mairè, mèr) Nace Novak pošlje prošnjo v Ljubljano, pa v tem pride že tudi povelje, ki zahteva premoženje jezersko. Ljudje skerbno pričakujejo odgovora na svojo prošnjo, kar pride davkar (reçeveur) iz Radolice, da bi se z županom pogovoril, zavoljo oropanja cerkve. Ta davkar je bil kriv, da je vlada sklenila cerkveno premoženje pobrati, ker je terdil, da jezerska cerkev spada v versto tistih cerkva, ki so se imele po cesarski (francoski) postavi zatreti. To je prišlo med ljudi in bili so še bolj razdraženi. Župan Zagoriški Novak, ki je stanoval na poprej omenjenem Bobnu, kaže davkarju prošnjo, ktero so poslali moške do vlade, ter mu prigovarja, naj počaka tako dolgo, da odgovor pride. Davkar na to molči in odide. Pa ljudje so poznali terdoserčnega moža ter niso nič dobrega

pričakovali od njega, zato kličejo na pomoč k tistemu, ki vselej zamore pomagati. Staro in mlado, možko in žensko, vse se podá 13. marca 1813. na otok k Materi Božji, jo prosit, naj ona obvaruje svojo hišo oskrunjevanja. Neprenehoma poje zvon sredi cerkve in ljudje obljube delajo, raji zgubiti vse, tudi življenje, kakor roparjem pustiti, da bi peklenško svoje dejanje doveršili. (Bili so namreč še taki „mračnjaki“, da so mislili, rop je krivica, če tudi vlada ropa cerkveno premoženje; „naprednjaštvo“ današnje se ve da drugače misli.) Ni še bila služba Božja na otoku dokončana, ko pride Radoliški davkar z nekim Ljubljanskim zlatarjem k županu, da bi šli na otok srebernino cenit. Mêru vendar ni bilo nič kaj po volji z davkarjem iti, zato mu pravi, da je občinski adjunkt Andret Potočnik na otoku pri službi Božji, naj pa ta pomaga zapisovati in s tem davkarja odpravi. Davkar in zlatar gresta. Na potu srečata Potočnika, ki je bil že domú namenjen in ga vzameta seboj. Ali komaj ljudje z otoka domú gredé davkarja v gledajo, začnejo vpiti: „Že gredó, že gredó.“ Ljudstvo obstoji davkarja, kolikor dalje sili, tem večí drenj ga obdaja. Žene vpijejo, druge jokajo, ene molijo, druge prosijo dav-

karja, naj odjenja, posebno Dornica iz Mlina kleči pred njim in ga s povzdignjenimi rokami prosi, naj nikar Matere Božje ne oropa. Tudi adjunkt mu prigovarja, naj odjenja, ker vedel je, kako je ljudstvo razdraženo, pa terdoserčni mož ne odjenja; po vsi sili je hotel z zlatarjem na otok, češ, da gre le srebernino cenit. Med tem pa nagloma žene ladijo od kraja odrinejo in voznjača z vodo nažgó, da ni mogel k kraju nazaj. Davkarju je bilo tedaj nemogoče, se podati na otok. Ves serdit gre k Petranu in tam piše mêru Novaku, da mu mora osebno pomagati, da izverši svoj namen, adjunkt pa mu je šel sam pravit, kako je bilo. Da bi se ljudstvo še bolj ne razdražilo, naprosi davkarja, naj pride v Grad v farovž se posvetovat. Tu se je sklenilo, da bodo šli popoldne od nasprotne strani, od Ribiča, na otok. Davkar zaukaže, naj se pri Ribiču ladija pripravi in pokliče srenjskega župana Mlinskega in nekaj Mlinanov k sebi, da bi ljudstvo na Mlinem pomirili, češ, da so oni odgovorni zavoljo punta. Pa ni bilo ne mož, ne ladije pri Ribiču. Davkar razsaja, Ribič išče in gleda po ladijah, pa žené so bile vse ladije na otok odpeljale. Davkar se strašno togotí in žuga, pa na

otok le ne more; tako je bila za tisti dan cerkev oteta, ker se je bilo med tem že zmračilo. Mêru ukaže, da mora Mlinskega župana k njemu pripeljati, pa ta se je bil skril. Pricefrajo nekega družega moža, kateri se po dolgem žuganji dá pregovoriti in obljubi, da jih bo drugi dan z ladijo čakal. Pa zopet zastonj, ne moža, ne ladije ni zaslediti drugi dan. Ker se je davkar vêdel, kakor bi delal v imenu cesarjevim in v imenu postave, ga spremljajo drugo jutro en žandar in grajščinski gozdar na konju in še gozdni čuvaji. Vseh osem oboroženih, se podá proti Mlinem, da bi tam s silo kako ladijo dobili. Mêr in adjunkt njegov gresta tudi ž njimi. Ko jih ljudje v gledajo, začnejo žene zopet vkup vreti, možje so pa bolj od daleč gledali, kaj bo, da bi, če bi bila sila, ženam pomagali. Davkarju se posreči vendar, da staknejo njegovi ljudje mrežnico, ladjico ribičevo, ktero je bil zvečer iz otoka pripeljal, da je ribam nastavljal, potem jo pa na Mlinem za eno hišo skril. Bila je tako majhena, da je za silo dva človeka deržala, vendar se prederzneta davkar in en gozdni čuvaj iz Grada, da gresta v njo, da bi se polastila velike ladije, ki se je po noči na otoku odtrgala in je

zdaj plavalala po vodi. Toda komaj odrineta od kraja, jame na otoku plat zvoná biti, in žene, ki so na otoku stražile, se podajo na vodo, da bi ju odgnale. Ko v gledata nevarnost, potegneta s svojim čolnom pod grad, kjer čuvaj od jeze svoje orožje razbije. Gozdar, žandar in drugi so jima hotli okoli jezera na pomoč hiteti, toda tu priskoči Urša Ferjen po domače Burjevka iz Želeč, prime gozdarjevega konja za uzdo in ga nikakor ne pusti naprej ter skuša gozdarja raz konja potegniti, ta pa potegne pištolo in vstrelí, pa — nekteri pravijo nalaš — ne zadene. Ko ljudje zaslišijo strel, prihité možje od vseh strani svojim ženam pomagat, velika nesreča bi bila, ko bi mēr in njegov adjunkt, ki sta bila domačina in priljubljena, ljudstva ne bi bila potolažila. Davkar videti, da mora odjenjati, ves razdražen popisuje punt v Bledu, in se laže, da so bili možki v ženski obleki in oboroženi — toda ob enem sporoči tudi sodnik iz Radolice to reč, ki pa pravi, da ravno davkar s svojo surovostjo je vsega kriv. Vlada tedaj odstopi od svojega namena. Davkar je bil pozneje ob službo in moral iti s trebuhom za kruhom iz dežele; tudi čuvaj, ki mu je tako pomagal, je pozneje živel še dalj časa

v Gradu, pa brez službe v revšini in vsak se ga je ogibal. Tako so serčne in pobožne Blejske žene otele cerkev Matere Božje postavnih roparjev.

Morebiti te tudi zanimiva zvedeti, kako je na tem kraju jezero nastalo. Davno pred nami, se vé da, je že stala cerkvica Matere Božje, kjer pa zdaj voda zemljo pokriva, je bil gozd in pašniki. Goveda in drobnica so se pasle po teh krajih, in ker ni bilo zidu ne ograje okoli cerkve, je živina prav do cerkve prišla in jo oskrunjevala. Da bi se to oskrunjenje odvernilo, se sliši večkrat čudoviti glas: „Ogradite cerkev, če ne, jo bom jaz.“ Ker se pa ljudje ne zmenijo za to, zalije voda tisti kraj, in zdaj varuje 19 sežnjev globoko in 254 oralov razprosterto jezero cerkev pred oskrunjevanjem. Tako pripoveduje ljudstvo o nastanku tega jezera, res, da je le pravljica, ali kaže ti, kako ljudstvo to cerkev in v njej Boga in Mater Božjo časti in spoštuje, kateri toliko skerbí za čast svojega svetišča. Tudi ti ne hodi z tega kraja, da bi se v goreči molitvi ne priporočil Mariji, da bi ji ne potožil svojih potreb, jo ne prosil za svoje ljube, ktere si pustil domá. Kar jih je toliko zadobilo, zadobil boš tudi ti, ako se oberneš k Nji

z trdnim zaupanjem in v goreči molitvi.
K sklepu zapoj iz vsega serca:

Na jezer' stanuješ ;
V nebesih kraljuješ ;
O prosi, le prosi
Marija za nas !



NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJI (17U: (17UNICA



00000463064